

ZPRÁVY SLUKO

vydává

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO
Krajské museum • Krajské výzkumné středisko • Krajská galerie •
Krajská hvězdárna • Přípravný výbor Krajské zoologické a Krajské
botanické zahrady • spolu s Krajskou výzkumnou komisí v Olomouci
Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Srpen 1954

Číslo 39

Vytvoření přírodovědeckých exposic ve vlastivědných museích

Pracovní sjezd československých museí v Bratislavě, o němž jsme přinesli již úvodník v 38. čísle našich Zpráv, byl v mnoha směrech podnětný, zejména prací svých jednotlivých kroužků. Podepsaný byl hlavním referentem v kroužku pro přírodovědecké exposice, který byl vytvořen dodatečně po poradách na min. kultury s Výzk. ústavem osvětovým v Praze. Vzhledem k závažnosti celého tematu a zájmu, s nímž se obsažný referát v kroužku setkal, pokládáme za vhodné rozšířit získané poznatky i prostřednictvím našich Zpráv SLUKO.

Vytvoření přírodovědeckých exposic v našich regionálně zaměřených ústavech je stále velkým problémem, s nímž se musejní pracovníci vyrovnávají izolovaně s větším nebo menším zdarem. V žádném z našich ústavů jsme se dosud nesetkali s expozicí, která by plnila všechny požadavky, jež jsou kladeny na popularizační činnost masově vzdělávací. Zejména jsou opomíjeny exposice přírodovědecké, a to namnoze proto, že dokladům z oborů věd společenských se věnuje mnohem více pozornosti, a dále proto, že přírodní vědy svými mnohými obory představují oblast mnohem méně přístupnou, často překotně se rozvíjející a mnohdy úplně cizí neškolenému pracovníku okresního musea. Totéž bohužel platí někde i o museích krajských. Tento stav je zaviněn nejen nízkým nebo nevhodným personálním obsazením našich ústavů a rovněž ne pouze velkou většinou opravdu velmi nízce honorovanou prací (rozdíly v honorování práce výzkumného pracovníka nebo pracovníka v prům. odvětvích v tomtéž přírodovědeckém oboru jsou skutečně velmi značné), nýbrž do velké míry i starobylostí pracovní technikou musejníka na straně jedné a nebezpečím ploché »brožurkové« popularisace, jež se rovná vulgarisaci, na straně druhé. Právě bratislavská diskuse ukázala, jak málo je dosud jasná myšlenková náplň exposic a jak je výsledná exposice ponechávána svým hlavním dojmem spíš náhodě, než promyšlenému přínosnému účínu. V našich museích se dosud »nějak« znázorní přírodní tvářnost sběrného území, aby byl »nějaký« úvod k expozici lidových výrobků a všeobecných dokladů lidské tvořivosti daného území. A to je postup příkladně špatný. Neboť ve skutečnosti rozvinutím údajů, uvedených v expozici přírodovědecké a přihlédnutím k ekonomickým podkladům široké oblasti, jež obojí vyrůstají z charakteristiky dané oblasti, dostáváme vlastní náplň exposice společenských věd dané oblasti.

V diskusi byla tato otázka podrobně rozvedena, a to na základě návrhu celostátně jednotného návodu na vytvoření přírodovědeckých exposic vlastivědných museí, jak jej vypracoval Výzkumný ústav osvětový v Praze s význačnými experty. Bylo stanoveno, že první základní vodítko celé expozice spočívá v důsledném hájení myšlenky vývoje ve směru od jednodušších prvků k složitějším. V tom smyslu pro musea okresní je třeba expozici upravit v rámci oborů historické geologie, pokud možno s vynecháním těch částí, které jsme odkoukali na výstavách Vznik a vývoj vesmíru, země a člověka a na výstavě astronomické (pokud nejsou ve vztahu k zobrazovanému území) a v posledním obraze, k němuž je nutno logicky dospět dlouhým geologickým vývojem, v holocénu, rozvinout plně obraz dnešní zvířeny (zoologie) a květeny (botanika), aby byl vytvořen obraz prostředí, do něhož vstupuje v nedávných dobách člověk jako činitel mocně se uplatňující ve všech přírodovědeckých oborech svým přímým vlivem na tvářnost krajiny. Patří tedy do přírodovědecké expozice žula, pokud se samozřejmě ve sběrné oblasti význačně uplatňuje, a to v té části expozice, do níž její vznik zařazujeme časově. A patří tam všechny theorie o vzniku žulového tělesa, minerály, které nalézáme v ní nebo v horninách dotekově přeměněných, údaje o její odolnosti a jiných vlastnostech, nepatří tam však povídání o jejím národohospodářském významu, o její těžbě (jedině snad ve formě ilustrace její důležitosti), nepatří sem vývoj těžby žuly v dané oblasti a nepatří do této části expozice fotografie úderníků v lomech a materiál, prokazující dnešní vyspělost těžby. To vše patří do expozice věd společenských a dokonce to tvoří hlavní její náplň, jestliže charakteristika sběrné oblasti spočívá právě v této formě lidské práce. Shrnuji: do přírodovědecké expozice, do obrazu přírody dané oblasti nepatří (s výjimkou přírodních rezervací) nic, na čem měla podíl lidská práce. Je třeba uvědomit si plně závažnost tohoto faktu, protože jinak v důsledcích roztrháme celou expozici na spoustu nesourodých malých celků a pomíneme základní vývojové hledisko.

Ukázat obraz přírody dané oblasti, je práce velmi závažná a musejník na tento úkol sám nestačí. Proto velkou část jednání si vyžádalo řešení otázky pracovní techniky k splnění tohoto úkolu. Úvodem bylo třeba se dotknout závažné otázky, která se tíživě projevuje pouze v moravských krajích, a to právě v oborech, na něž je zejména v sovětských museích kladen tak veliký důraz, na zobrazení současnosti a hlavně budoucnosti dané oblasti. Je to neujasněnost při vytváření musejní sítě v naší vlasti. S hledisek čistě historických byla vytvořena dvě musea podle dávného minulého rozdělení zemského, ze současných potřeb dneška vyrostla musea krajská, podle dnešních lidosprávních celků. Vycházíme z názoru, který jsme také plně tlumočili na našem pracovním sjezdu musejníků Olomouckého kraje, že tento stav je vývojový. Není možno, aby z někdejší zemské základny byl sledován a dokumentován stav současné výstavby, na takové basi není prostě možno učinit museum tím, co od něho vyžadujeme: prvním osvětovým pracovištěm v kraji nebo v okrese, jako v současném správním celku, které bude přímo a závažně spolupůsobit při budování své oblasti. Naopak není možno nebudovat musea krajská, neboť musejní pracovník v okrese musí mít středisko, odkud bude získávat přesné a spolehlivé rady, pokyny a materiál pro svou vlastní práci. SLUKO řeší tuto otázku patronáty jednotlivých vědeckých pracovníků nad jednotlivými okresy Olomouckého kraje, nikoliv jednorázovou pomocí pohraničním okresům výstavbou jejich exposic, jak k tomu přistoupilo Národní museum. S tohoto hlediska nepovažujeme tuto akci za správnou, neboť pracovníci Národního musea mají představovat spíše nejvyšší poradní instanci pro mu-

sejníky krajské. Nejsme již bez zkušeností v tomto směru, čehož dokladem je pochvalné uznání, udělené okresnímu museu v Jeseníku na bratislavském sjezdu. Správce tohoto pohraničního musea V. K r m n í č e k nepřistoupil k plnění svých úkolů izolovaně, nýbrž s kolektivem místních pracovníků a s jasnou ideovou náplní expozice. A přece i jeho práci je možno kritizovat a je jí možno dále zlepšovat.

V tom tkví jádro problému: dodat hlavním motivům plnou jejich váhu a zařadit je na to místo, kam svým významem náleží. Neznáme zatím jiné cesty, než je ta, již jsme použili. Znamená především získání kádrů vědeckých spolupracovníků musea krajského a jejich využití v úzce omezených vědních oborech, znamená navázat nejúžší spolupráci s Krajskou plánovací komisí při KNV a s okresní komisí při ONV, znamená především stanovit základní výhledovou charakteristiku okresu a k ní zaměřit všechny expozice. To je prakticky pracovní závazek musejníka krajského, který spočívá ve vytvoření základního libreta k expozici okresní v jím spravovaných vědních oborech a v dodání všeho potřebného materiálu k práci kroužků při museu okresním. Výsledky práce takto vedou k oboustranné spokojenosti: a aby byly jednotně dokumentovány všemi pracovníky a aby se expozice okresního musea již předem vyhnula nebezpečí brožurkové vulgarisace, navrhl podepsaný již na olomouckém musejním sjezdu metody, které se staly i v Bratislavě předmětem čilé diskuse. Okresní musejník musí totiž dostat vedle materiálu vědeckého (zpracování určitých otázek v rámci jednoho vědního oboru) i metodologické pomůcky a návody ke své práci. Protože jde vždy o musea regionální a protože nejstabilnější jednotkou v našem správním zřízení je obecní katastr, ustanovili jsme, že SLUKO i všechna okresní musea v kraji pořídí si kartotékový seznam obcí podle jednotlivých katastrů v jednotlivých okresech. Základem této kartotéky je obraz katastru v měřítku 1:25.000, neboť toto měřítko je pro tento účel nejpřehlednější a dostatečně přesné, a do této mapky resp. do jejích kopií bude zanášet současně krajský ústav i okresní museum získané poznatky. Základní seznam vědomostí o obci obdrží při tom okresní museum od musea krajského, při čemž toto jej získá informacemi u Krajské plánovací komise a samozřejmě hlavně z vlastních poznatků. Základní materiál takto získaný je vyjádřen přesností 1:200.000, to znamená, že okresní musejník jej musí do velké míry zpřesnit. Zpřesňování těchto údajů pak vytvoří vlastní náplň práce okresního musejníka a všech při museu ustavených vlastivědných kroužků nebo komisí, z něho vyplývá publikace v musejní expozici. Na příkladě to bude nejlépe patrné: krajské museum (SLUKO) dodá jednotlivým okresům koncem tohoto roku rozmnožené mapky katastrů jednotlivých obcí v okrese v měř. 1:25.000 a mapku okresu v měř. 1:200.000, v níž budou zaneseny všechny zmínky o dolování rud a nerostných surovin v okrese. Současně dodá opis vědomostí o dolování a těžbě v oblasti okresu, a to ve formě kartotékového seznamu obcí. Úkolem pracovníka v okrese a zejména úkolem jeho spolupracovníků bude zakreslit do mapek katastrů současný stav děl a nashromáždit pro sbírky okresního musea vzorky s hald a pod. Výsledek své práce bude resumovat na mapě 1:75.000, která bude tvořit pro něho a pro kolektiv jeho spolupracovníků základní ukazatel. První podklady dodá zase krajský ústav, takže výsledkem bude atlas map okresu v měřítku 1:75.000 (v krajském ústavu v měř. 1:200.000), na nichž bude zachyceno zejména (v oborech přírodních věd): 1. geologické složení okresu, 2. význačné lokality mineralogické, 3. význačné lokality paleontologické, 4. minerální prameny, 5. důležité přírodní suroviny, 6. porostní poměry v okrese, 7. klimatické poměry v okrese, 8. význačná společenstva živočišná, 8. mapa eroze, 9. půdní poměry atd., vždy podle převažujících charakte-

ristických poměrů v okrese. Všechny údaje budou doloženy vzorky v depositáři, význačné ukázky budou v exposici. A okresní museum se stane nepostradatelnou složkou na příklad při sestavování zemědělských plánů výrobních, při rozmísťování investic v okrese, při zpracovávání vlastivědné tematiky na území okresu vůbec. Tím — a jen tímto způsobem — získá museum praktický kontakt s činiteli výstavby, tím získá požadovaný přehled současného dění ve své oblasti, bez ohledu na odborné vzdělání okresního musejníka.

Také tato myšlenka byla na bratislavském sjezdu přijata. I o ní bylo široce diskutováno. Vyplývá z ní jasný požadavek plného obsazení vědeckými pracovníky museí krajských, ale vyplývá z ní také jasný praktický základ skutečného ozdravení museí jako středisek veškeré vlastivědné práce. Uvítáme, zašlete-li nám své další diskusní příspěvky (o oborech věd společenských chystá příspěvek dr J. Skutil), abychom konečně dali své práci pevný a plně odpovědně proveditelný základ.

Dr. Vladimír Strnad

Krajské museum

Odbor věd přírodních

• *Mineralogické a petrografické oddělení* (dr Vladimír Strnad). V depositářích oddělení byl pořádán, preparován a řádně uložen dokladový materiál, shromážděný za poslední měsíce při průzkumných akcích v terénu. Při exkursi do okolí Branné, kterou vedl R. Sládek, byl studován svorový plášť keprnické klenby. Při tom byl nalezen nový nerost pro Brannou — *titanit* (odrůda *grothitu*). Tvoří tu jedno-klonné vrostlice, kávově hnědě zbarvené, dosahující až 5 mm, s plochami (111), (100) a (001) v biotit. rule. Dále bylo nalezeno (B. Koverdinský) několik skvělých staurolitů v prorostlicích podle (232) i (032) a sběrem získán chybějící materiál pro připravovanou exposici SLUKO. R. Sládek se účastnil devítidenního kursu mineralogických a petrografických výzkumných method na VSP v Olomouci.

• *Geologické a paleontologické oddělení* (dr Vladimír Strnad). Referent podal posudek pro stavbu průmyslového podniku v kraji. Se spolupracovníky ústavu J. Řihákem a J. Knappem prováděl referent průzkum v oblasti Hrubé Vody a Jiřikova. Na společných exkurzích s těmito spolupracovníky prohlédl břidlicový důl v Podhoří u Lipníka a v Nových Těchanovicích, kde získal od sběratele K. Steckera, horníka v břidlicovém lomu a spolupracovníka našeho ústavu, další vzácný materiál (kulmské zkameněliny), lomy ve Volárně u Roudna, v Bilčicích a v Hartě. Zejména v bilčickém čedičovém lomu, kde navázal spolupráci s Vlad. Limberkem, získal četný dokladový materiál. Další materiál získal referent sběry v Leskovci na starých kutiscích železných rud. Od Fr. Koláře, čtenáře Zpráv, již dobře známého spolupracovníka oddělení, jenž vede vápencový lom v Sovinci, získal referent pěkné ukázky krápníků a záclon z jeskynních prostor a komínů, odstřelených v minulém měsíci. K dalším nálezům fosilního materiálu kostního zatím nedošlo. — Se spolupracovníky oddělení B. Koverdinským a Fr. Göttlerem vysbíral referent známou lokalitu chabičovského devonu, kde vedle zbytků trilobitů druhu *Phacopidella (Denckmannites) micromma* A. ROEMER, který odtud popisuje KETTNER, našel další dosud neurčené fosilie. V rámci plnění úkolu o studiu východního devonského pruhu podnikl referent několik exkursí do devonu u Horního Benešova, a to s docentem dr Vl. Kalabísem, Em. Strnadovou a M. Stejskalovou. Na exkurzích byly získány další kolekce střednodevonských fosilií, které jsou v současné době inventovány a vědecky hodnoceny ve spolupráci s dr J. Janečkou, který zpracoval toto území po stránce geologické. Na určování pracuje referent společně s docentem dr Vl. Kalabísem. Zajímavé fosilní zbytky získal referent vlastním sběrem v lomu ve Šternberku (kulm). — V oddělení pracovala na inventarisaci nových sběrů studující Jar. Bosáková v rámci

prázdninové brigády. — Na všech exkursích prováděl referent fotodokumentaci pro fotoarchiv oddělení, který je právě zakládán. Jak z uvedeného vyplývá, organizuje referent práci v oddělení podle zásad, prodiskutovaných se zástupci min. kultury, a zaměřuje oddělení po stránce paleontologické na devon a kulm ve smyslu oblastním, bez zřetele na politické hranice kraje.

- *Geografické oddělení* (dr Jan L u n e r). Oddělení dokončilo veškeré práce, týkající se klimatické studie okresu Litovel. Referent pokračoval ve studii zájmové oblasti města Olomouce. V rámci klimatického průzkumu lokality Lázní Jeseníku byl zpracován veškerý materiál teplotní a srážkový.

- *Botanické oddělení* (dr Bohumil Š u l a). V rámci spolupráce s horskou službou v Jeseníkách v oboru ochrany přírody vedl referent dne 25. července 1954 botanicou exkursi na Vozku (1377 m) a okolí. — Ve dnech 29. července až 4. srpna 1954 provedli spolupracovníci oddělení s referentem sběrnou cestu do Vysokého Jeseníku. Byl získán četný dokladový materiál pro sbírky ústavu. — Ve dnech 16. až 28. srpna 1954 zúčastnil se referent v Hoříně u Mělníka kursu ministerstva kultury pro přírodovědecké pracovníky museí.

Ing. P a v l í k (Olomouc) daroval našemu ústavu část svého herbáře, obsahující jeho sběry z území někdejší Podkarpatské Rusi.

- *Zoologické oddělení* (Prom. biol. E. P e t r u š k o v á). Referentka vypracovala předběžný plán pro průzkum veškeré fauny na území Jesenického národního parku. Pořídila základ kartotéky dosud známých živočichů z oblasti Jeseníků. Napsala článek »Preventivní ochrana vycpanin« pro připravovaný sborník »Musejní práce«. Od 15. do 28. srpna se zúčastnila školení pro přírodovědecké pracovníky museí v Hoříně u Mělníka. Dokončila průzkum olomouckých sadů pro cyklus přednášek »Znáte Olomouc?«.

Odbor věd o společnosti

- *Archeologické oddělení* (J. S k u t i l). Vedle vyřizování běžné agendy dosaženo v popisu Gottwaldovy sbírky čís. 3801 a v popisu Dobešovy sbírky (staré) čís. 320. Z nových topograficko-terenních záznamů nutno uvést, že v Žerotíně byla s V. Š k o d o u identifikována dřívější starší naleziště. V Dolní Sukolomi, kde již V. B u r i a n 1952 prokopal tři jámy a letos zjara byla otevřena slezská jáma (viz *Zprávy SLUKO* čís. 37), byly objeveny vých. této poslední jámy další tři jámy, zdá se, že stopy sídliště se asi táhnou západněji na mírném svahu levého břehu Oskavy. — V Hradečné na Šternbersku byly objeveny stopy pobytu diluviálního člověka (typ lulečské industrie). V Čelechovicích v Ruské ulici při kopání základů obytných domků proti dnešním čís. 336, 345 a 346 byly vyhozeny platěnické a galský střep. Ve zmíněné cihelně v Dolní Sukolomi a v Rečkovicích (třída Jiřího z Poděbrad) byly sbírány pleistocenní konchylie. — Stopování staré humanistické olomoucké S i n a p i n o v y zprávy C e l t i s o v i, objevitelí Peutingerské mapy, o nálezu depotu antických mincí někde v okolí Mírova roku 1505, bylo zcela bezvýsledné.

- *Oddělení historie feudalismu* (V. B u r i a n). Referent dokončil tematický plán instalace období feudalismu. Při výběru exponátů spolupracovali R. H r b k o v á (lidová keramika), doc. dr E. N o h e j l o v á - P r á t o v á (soupis nálezů mincí grošového údobí — ostatní soupisy budou dodány postupně), dr L. M a c h y t k a (porcelán, sklo), dr J. L a k o s i l (nábytek).

- *Zemědělské oddělení* (V. B u r i a n). Z antikvariátu Kniha (Praha) bylo získáno 25 tisků patentů, cirkulářů a instrukcí z let 1713—1848, týkajících se zemědělství (poddanské, pozemkové záležitosti, chov dobytka, nemoci a škůdci rostlin a zvířat). H. H r a d i l provedl konservaci nově zskaných předmětů. Dne 23. srpna 1954 prohlédl studijní sbírky oddělení ředitel Zemědělského musea CSAZV Ing. F. Š a c h.

- *Vojenské oddělení* (V. B u r i a n). Museum v Domažlicích zaslalo snímek listu Jana Zížky Domažlickým, z antikvariátu Kniha (Praha) bylo získáno ustanovení

o dobývání ledku k výrobě střelného prachu z roku 1801, cirkulář o propuštění vojáků z roku 1847 a vyhláška o vojenské osvobozovací taxě z roku 1851. H. Hradil dokončil popis sečných zbraní a provedl desinfekci textilních součástí stejnokrojů.

• *Oddělení olomucian* (V. Burian). Do depositáře oddělení byl přenesen z kaple Božího Těla silně poškozený obraz, pravděpodobně dílo J. K. Handkeho.

• V *Naší vlasti* (r. 1954, s. 122) publikoval V. Burian článek *Vlastivědná spolupráce Krajského musea s Krajským pionýrským domem*.

• *Oddělení pro národopis* (dr Jar. Kanýza) provedlo instalaci výstavy »*Lidové umění na Hané*« v zámku Náměšti na Hané. Opatřilo součástky krojů ze Záhoří pro soubor písní a tanců při OB na Veselčku. Referent pro tento soubor připravil ze svých zápisů zvykoslovnou scénku osívání šátků v říčici na večer svatoondřejský. Bylo dále pokračováno v katalogisaci keramiky. Pro sbírky získáno zařízení hrnčířské dílny, které bylo instalováno v Náměšti na Hané v oddělení keramiky. V rámci patronátních závazků ústavu vytřídila a popsala soudružka R. Hrbková sbírku keramiky a porcelánu v okresním museu v Bruntále a započala s toutéž prací v okresním museu v Jeseníku.

Krajská galerie

Byly ukončeny vnitřní úpravy Domu umění, takže bylo přikročeno k přestěhování kanceláře a deponátů z budovy SLUKO. Po ukončení výstavy *Lidové tvořivosti*, která proběhne v Domě umění od 19. září do 3. října 1954, bude ihned započato s instalací stálé expozice výtvarného umění.

Dr J. Lakosil

Knihovna

V době od 26. července do 12. srpna, kdy odešel knihovník na dovolenou, byly zapsány do inventáře 154 knihy, takže knihovna má k dispozici 12. srpna celkem 12.162 svazků. Z nově zařazených knih bylo koupeno 30, darovány 3, ze starých fondů je 82, ze zásob býv. VSMO 12. Knihy darovali po jedné: Dr M. Remeš, Nár. museum v Praze a antikvariát v Praze u Karlova mostu. Knihovník pořídil výstřížky z červnových a červencových čísel *Lidové demokracie* a *Svobodného slova* a pomáhal Dru J. Springrovi při urovnávání knihovny býv. VSMO.

R. Híkl.

Různé zprávy

Rejstřík padesáti ročníků Slezského sborníku

V. Ficek a B. Sobotík z redakce Slezského sborníku splnili jistě nejen redakční povinnost tohoto našeho předního vlastivědného časopisu, ale i přání mnoha vlastivědných badatelů, když vydali v řadě publikací Slezského studijního ústavu jako šestý svazek u Státního pedagogického nakladatelství v Praze pěkně vypravený *Rejstřík Slezského sborníku, dříve Věstníku Matice opavské*. Tato praktická příručka, bez níž se nyní neobejde pracovní stůl žádného našeho vlastivědného badatele, shrnuje na 90 stránkách bibliograficky pečlivě v 15 kapitolách podle vědních oborů od 327 autorů v 1172 skupinách (v nichž mnohá sama čítá řadu bibliografických údajů) bohatou zeň 50 ročníků *Věstníku Matice opavské* od roku 1878 (první re-

daktor Vincenc Prasek) a Slezského sborníku. Rejstřík uvádí stručný historiografický přehled Věstníku a Sborníku a zakončuje praktickým ukazatelem míst. Při probírání těchto hesel, kdy taktó dojde mnohdy po dlouhých letech záslužného ocenění leckterá stará zapadlá a zapomenutá zpráva, vyvstává nám před očima takřka celá historie našeho statečného Slezska za posledního tři čtvrtě století. Tato praktická Fickova a Sobotíkova kniha, za niž je jistě mnoho badatelů Slezskému studijnímu ústavu neobyčejně vděčno, vyvolává v každém z nás přání, aby i mnohé jiné časopisy vydaly podobně pečlivě vypravené bibliografie podle vzoru Slezského studijního ústavu, který i v tomto ohledu splnil vzorně svoji povinnost.

Důležité upozornění.

Studijní a lidovýchovní ústav kraje Olomouckého, Olomouc, náměstí Republiky 6, telef. 2731, prosí všechny své spolupracovníky a přátele, aby prohlédli své knihovny a literaturu, která u nich nenalézá upotřebení, aby nám nabídli. Zejména uvítáme všechnu vědeckou literaturu a knihy vlastivědné, které pojednávají o zemi Moravskoslezské a zvláště o území Olomouckého kraje. Knihy, které leží u vás bez užitku, mohou být cenným přínosem naší práci. Rovněž velmi uvítáme, nabídnete-li nám mapy, plány a náčrty, které se často povalují bez užitku, zatím co u nás by mohly rovněž přispět k řešení našich úkolů. Stejně uvítáme, nabídnete-li k prohlídce nebo ke koupi své sbírky. Vaše sběry mohou být důležitým materiálem pro poznání našeho kraje. Připomínáme, že jsme ochotni si vyměňovat i materiál musejní povahy za podobný materiál z našich rezerv.

Znáte krápníkovou houbu?

Je známo, že v staré češtině, na příklad v době Karla IV., slovo krápník znamenalo hřib (na příklad v Klaretově slovníku, ed. Flajšhans, I. 139: krapnyk = fuleta). Naproti tomu slovo krápník ve významu speleologickém je slovo nového původu (srv. o tom doklady, které jsem uvedl v Čs. Krase 3, 1950, 304, dále H. Sáška ve Vlast. Věst. Mor. 8, 1953, 122). Tu upozorňuji na další věc: Smotlachovu výzvu v Čas. českých houbařů o lidových jménech hub, odpověděl ibid. 1947/48, 147 Čeněk Magerstein z Přerova, že se zde choroš sírový (*Polyporus candicinus* [Schaeff. *Sulphureus* Fr.]) jmenuje krápníková houba. Užívá se i někde jinde tohoto lidového jména a v jakém významu? jsk

Záhada propasti v jeskyni Na pomezí v Jesenickém Krase.

Vlad. Strnad ve svém praktickém průvodci Jeskyně Na pomezí, vydaném Čedokem 1951, popisuje historii objevu jeskyně Na pomezí, uvádí, že v létě roku 1936 byla objevena jeskyně o třech patrech, z nichž spodní bylo v celkové hloubce asi 70 m od povrchu. Naproti tomu brněnský inženýr Julius Simon v prvním článku o těchto jeskyních (po několika novinářských zprávách) v *Deutsch mährische-schlesische Heimat* 22 (1936), 245—246, uvádí, že nově objevené jeskyně rozsahu asi 800—900 m, o 6 velkých dómech, měly propast 150 m hlubokou. V. Strnad sám upozorňuje, že objev jeskyně zůstal potom během válečných let až do roku 1945 celkem nepovšimnut. Ing. J. Simon, jeden z nejlepších starších znatelů našeho Moravského Krasu, byl badatel velice zodpovědný, než aby napsal podobnou zprávu nebo tiskový omyl neopravil. Obracíme se na naše čtenáře s dotazem, není-li jim

známa podrobnější historie objevu jeskyně Na pomezí a mohli-li by tuto zprávu o hluboké propasti jesenické buďto vyvrátiti nebo potvrditi.

Nález nerostu brushitu na kostrách z bývalého kláštera klarisek v Olomouci

Při letošních adaptačních pracích v ústřední budově SLUKO, jež byla původně klášterem klarisek, byly učiněny kosterní nálezy, jež blíže popsal dr. Josef Skutil v 38. č. Zpráv SLUKO. Na některých kostech a uvnitř několika lebek byl nalezen bělavý až fialový práškovitý povlak, jenž v několika případech přechází v drobně jehličkovitě lupenité krystalické agregace. Podepsaný sesbíral větší počet vzorků s tímto krystalickým povlakem k provedení analys. Bylo zjištěno, že jde o brushit, vodnatý kyselý fosforečnan vápenatý — $\text{HCaPO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$.

Reakcí na fosfor bylo zjištěno, že barví plamen modrozeleně. Ovlažením jeho fosfidu (Mg) uniká charakteristicky páchnoucí fosforovodík. Důkaz vápníku byl proveden mikroreakcí se zředěnou kyselinou sírovou.

Optická pozorování: Index lomu $>$ než oleje hřebíčkového 1,517 a $<$ než olej anýzový 1,552, nerost jeví nízký dvojlom, sloupky sházejí podle (100) rovnoběžně, podle (101) šikmo, je dvojosý, charakter minerálu na některých tabulkách je pozitivní, na některých negativní, úhel optických os je značně velký (kolem 80°). Brushit je novým nerostem pro Olomouc (viz na příklad Burkart) a zároveň pro celý Olomoucký kraj. Jeho výskyt je teprve čtvrtý v moravských krajích.

Radomír Sládek

Pro soubor písní a tanců osvobozené armády Lidové Číny připravil ředitel se soudruhem Dvořáčkem informační materiál o budování socialismu v našem kraji na všech úsecích. Pro tento soubor připravil ústav vhodné dary, které souboru odevzdali KV KSČ, KNV a KV SČSP. — Dne 16. srpna přednášel ředitel v Karlově Studánce horníkům o Janu Nerudovi.

Dne 14. srpna 1954 opustil navždy řady československých musejních pracovníků soudruh Viktor Kadlec, osvětový inspektor odboru museí v ministerstvu kultury. Musejníci Olomouckého kraje měli příležitost poznat soudruha Kadlece jako referenta na jednom z našich musejních školení a na bratislavském sjezdu, kde vedl kroužek pro přírodní vědy. Zůstane v dobré paměti jako milý člověk a poctivý pracovník.